

(/)

 (/)

> Kunst - Arkitektur - Haver - Design - Mode ([http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode)

[arkitektur-haver-design-mode](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode))

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Avantgardemanifester

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/hvem-tegnede-husene-arkitektur-og-arkitekter-paa-langeland-1750-2010>)

Avantgardemanifester

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2676

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester)

[mode/avantgardemanifester](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses

på [http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester)

[mode/avantgardemanifester](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester&title=)

[mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester&title=)

[haver-design-mode/avantgardemanifester&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/avantgardemanifester&title=))

Mikkel Bolt (redaktion og introduktioner)

Avantgardemanifester.

Klim, 2019. 480 sider, 349,94 kr.

Avantgarde manifester

*Af Henrik Gjøde Nielsen, direktør, forskningschef, ph.d.,
Kystmuseet*

Så er den her! Krænkelsernes Kongerække.
Fornærmelsernes Fest. Vrængernes Vagtparade.
Mikkel Bolts Avantgardemanifester. Endelig.

Jeg tilhører en obskur minoritet her i landet, der på linje med andre nørder har kastet sin kærlighed og livslange interesse på et hjørne af kunsthistorien, der vel bedst kan betegnes som det ekstreme. Dvs. det hjørne, som efter nogle diffuse tilløb fik sit definitive koncentrat med Dada i Zürich den 14. juli 1916, da verden var gået fuldstændigt og absolut amok i 1. Verdenskrig. Kort fortalt var indholdet i dette koncentrat, at en verden, der opførte sig på den måde, var gerådet ud i totalt vanvid, og med krigen demonstrerede denne verden civilisationens absolutte kollaps. En civilisation, der kaster sine mennesker ud i industrialiseret slagteri er ifølge Dada (af hensyn til de der måtte føle sig krænket er det hverken udgiverens eller anmelderens udmelding) noget lort, og en sådan civilisations fornemste udtryk, nemlig kunsten, må være den højeste grad af lort. Dada tog verden og sig selv på ordet, og producerede kunst ved at udråbe flasketørrestativer, cykelhjul, sneskovle, pissekummer og hvad som helst til kunst, og forklare Mona Lisas smil ved at anføre, at hun havde varme i røven. Dada var en eksplosion, hvis trykbølge og brag stadig hærger kunsten og verden. En kolossal kunstnerisk tarmskyldning. Dada blev til som reaktion på nogle ekstreme forgængere, der søgte skønheden i krigen, men Dada tog krigen på ordet og erklærede det hele for lort, fup og svindel. Især kunsten. Efter Dada blev kunsten aldrig den samme igen, og store dele af kunsten efter Dada kan kun forstås ved at forstå Dada, også selvom kunstnerne ikke ved det. Men der er lidt høne og æg i det her. Med Avantgardemanifester får vi syn for skaller og omelet.

Avantgardemanifester er intet mindre end den komplette samling af de manifester, der både udspringer af og lægger grunden til den ekstremernes kunsthistorie, som er resultatet af først en, så to verdenskrige, og optakten til disse. Civilisationen får som fortjent, ifølge avantgardisterne. Dele af materialet har tidligere været oversat og publiceret af så forskellige folk som kunsthistorikeren R. Broby-Johansen (futuristerne), digteren og situationisten Peter Laugesen (surrealisterne), forlagsmand mm. Ole Klitgaard og maleren og situationisten J. V. Martin (situationisterne), men her er samling på det hele. I international sammenhæng har de ekstreme bevægelser, som vi for nemheds skyld kan kalde dem, været behandlet i flere samleværker (jf. note 1, s. 58 i Mikkel Bolts Introduktion til Del I), men mig bekendt findes der (heller ikke) i international sammenhæng et værk som det foreliggende, hvor manifesterne som sådan er hovedsagen, og i hvert fald findes det ikke på dansk, før nu. Lad så være, at feinschmeckere måske foretrækker de ældre oversættelser frem for disse nyere, men det er nok bare, fordi man kender de gamle udgaver. Man er offer for kulturen og historien! Og der er langt mere at hente her, end det tidligere har været muligt på dansk, i rigtigt gode oversættelser af Carsten Juhl, Morten Visby, Otto Jul Pedersen, Kasper Nefer Olsen og Harald Hartvig Jepsen. Faktisk lykkes det for oversætterne at fange den italienske futurismes aggressivitet, de tyske dadaisternes plumphed, de franske surrealistes elegance osv. Man kan jo bare tjekke manifesterne på originalsproget, hvis man har lyst til det. For mit vedkommende slutter mine sproglige kvalifikationer i hvert fald med de russiske futurister. Det kan man sagtens leve med.

Når det nu er Bolt der står ved roret kan man dårligt tro, at der er tale om en tilfældighed, men: Det giver historiske associationer, når Mikkel Bolt og Lone Dalgaard i følgebrevet til anmeldereksemplaret slutter med at skrive: "Der er ikke langt fra André Bretons surrealistiske manifest til de gule vestes raseren af Champs-Élysées." Den slags aktualisering kan måske nok bidrage til salget, men er unødvendig, og ikke ny. Situationisternes teori i sin såkaldte helhed, Guy Debords La Société du Spectacle, dansk udgave Skuespilsamfundet 1972, udkom første gang i 1967, kort før maj-revolten 1968, så da andenudgaven blev udsendt i 1969 blev den forsynet med en tekst hvoraf det fremgik, at der var tale om den situationistiske teori, der eksploderede i maj. Intet nyt osv. Der er måske, måske ikke, en sammenhæng. Under alle omstændigheder må det have været en for den kompetente redaktør nærmest uimodståelig fristelse at lave jævnføringen, så jeg stemmer for en sammenhæng.

Avantgardemanifester falder i to dele. "Del I – Den historiske avantgarde," indledes med introduktion af Mikkel Bolt, om "Europæiske avantgardemanifester 1909-1938" (s. 9-60). Derefter tages der fat på sagen med "Italiensk futurisme" (s. 61-112), "Vorticisme" (s. 113-136), "Russisk futurisme" (s. 137-186), "Dadaisme" (s. 187-236), og "Surrealisme" (s. 237-326). Her har redaktøren så meget fornuftigt (hvis man kan tale om fornuft i denne sammenhæng) indsat et gearskifte til "Del II – Avantgarden efter 1945," med introduktionen "Europæiske avantgardemanifester 1945-69" (s. 327-366). Næste del af vagtparaden udgøres så af "Lettrisme" (s. 367-386), "COBRA" (s. 387-396), "Lettristisk Internationale" (s. 397-432), "Situationistisk Internationale" (s. 433-477), hvorpå værket afsluttes med "Billedliste" (s. 478). Så er det sådan set bare at tage fat.

Teksterne stritter i alle retninger, er imod alt og alle og til tider især sig selv og hinanden. Avantgardemanifesterne er kunsværker, ofte grafisk, altid sprogligt. Der tages ikke hensyn til noget som helst, i fortid, nutid eller fremtid. De krænkelyseslystne kan som antydnet sagtens finde mange, gode og grundige krænkelser i avantgardens manifeste. Her er stof til mange sager. De historiske og kunsthistoriske rammer sørger Mikkel Bolt for at få på plads i de to introduktioner. En analyse af manifesterne, i de tilfælde, hvor det er muligt, må henvises til eksisterende og kommende specialafhandlinger, af hvilke de eksisterende behandles eller anføres i Bolts introduktioner. For så vidt ang. manifesterne i sig selv, må her blot anføres en række appetitvækkere:

Italiensk futurisme (s. 65): "Vi vil forherlige krigen – verdens eneste renselse – militarismen, patriotismen, de libertæres tilintetgørende gestus, de smukke ideer, man kan dø for, samt foragten for kvinden."

Vorticisme (s. 121): "Fortid og Fremtid er prostituerede, som Naturen har stillet til rådighed. / Kunst er periodisk flugt fra dette Bordel." (Fremhævet tekst i manifestet.)

Russisk futurisme (s. 154): "Til marsboernes parlament indbydes med vejledende stemmeret, på gæstens præmisser: Wells og Marinetti."

Dadaisme (s. 194): "DADA BETYDER INGENTING".

Surrealisme (s. 254): "Surrealisme, sb., fk. Ren psykisk automatisme, hvormed man sætter sig for – det være sig verbalt, på skrift eller på enhver anden måde – at udtrykke tænkningens faktiske virkemåde. Dikteret af tanken, uden nogen kontrol udøvet af fornuften, og fri for enhver æstetisk eller moralsk interesse."

Lettrisme (s. 385): "I begyndelsen var ordet! / Vi er virkelig ikke kommet længere siden dengang."

Cobra (s. 389): "TALE TIL PINGVINERNE".

Lettristisk Internationale (s. 399): "FÆRDIG MED DE PLATFODEDE".

Situationistisk Internationale (s. 439): "fordrejning (detournement) / Forkortelse af formuleringen: "Fordrejning af allerede eksisterende æstetiske elementer". Integration af aktuelle eller fortidige kunstneriske produktioner i en højere konstruktion af miljøet. I dén forstand kan der ikke findes situationistisk maleri eller musik, men kun en situationistisk brug af disse midler. I mere oprindelig forstand er fordrejningen inden for de gamle kulturelle sfærer en propagandametode, der vidner om disse sfæres nedslidning og tab af betydning."

Der er en arvefølge i dette her. I suppeterningform således: Hvor de italienske og russiske futurister og de engelske vorticister i forskellig grad og på forskellig måde hylkede teknikken, fremskridtet, frigørelsen, farten og krigen, for de italienske futurister særligt krigen, tog dadaisterne konsekvensen af både futuristernes og vorticisternes påstande og af 1. verdenskrig, og erklærede hele dyngen for løgn og humbug, og kunsten for en rådden civilisations affald. Med dada kunne man ikke synke dybere. Bunden var nået, og man gravede sig ned i den. Enhver ytring blev meningsløs; en slags kunstens forløber for filosofiens og videnskabsteoriens postmodernisme, men mere radikal. Det kan man ikke leve med i længden. Surrealisterne og særligt André Breton begyndte at stable brædder og jord, så man kunne kravle op af hullet. Det har man prøvet på siden, men hver gang man er kommet et stykke op, har avantgarder som Lettristerne, Lettristisk Internationale og Situationistisk Internationale væltet brædderne ned igen og spredt jorden ud. I kunstnerisk sammenhæng skal Cobra ligeledes ses som et forsøg på for pokker da at give kunsten en mening. Det gad situationisterne ikke høre på.

Derfor kan Cobra i både de ekstreme bevægelers historie og i Avantgardemanifesters sammenhæng opfattes som en hund i et spil kegler. Cobra er også i Avantgardemanifester lidt af en fremmed fugl, og optræder da også på blot ti sider; meget lidt, i forhold til hovedparten af de omtalte avantgarder. Det er en i denne sammenhæng mærkelig, lidt skrøbelig og fremmed fugl, der bl.a. præsenteres i Asger Jorns tekst "Kunst uden grænser" (s. 396), om folkekunst, national og international kunst, dvs. billedkunst. Op i røven med det, ville de vilde avantgardister, de sporeudstyrrede struttende kamphaner, sige til den i denne sammenhæng forvirrede og forpuskede Cobrafugl. Noget lignende kan siges, i omvendt orden, at gøre sig gældende på poesiens, skriftens område, med lettristerne eller Lettrisme, der i Avantgardemanifester tildeles blot 15 sider. På den ene side udgør Lettrisme, der behandles før Cobra, og Cobra således kunsthistorisk en slags overgang til kapitlerne om Lettristisk Internationale og Situationistisk Internationale. På den anden side forekommer særligt Cobra, i mindre grad lettristerne, lige "pæn" nok, lidt for meget en "ren" kunstting, til at være i dette selskab.

Asger Jorn, der deltog i begge bevægelser, i både Cobra og Situationistisk Internationale, konkretiserede teorien om detournement med overmaling af trommesalsmalerier og sine egne malerier, de såkaldte modifikationer og luxusbilleder, men fik så rigtigt gang i sin karriere, noget andet at tænke på, og trak sig ud af Situationistisk Internationale. Af de ca. 90 medlemmer, der var i internationalen, meldte alle sig ud eller blev smidt ud, og det var vist hovedparten, på nær tre, nemlig franskmændene Guy Debord, italieneren Gianfranco Sanguinetti og danskeren J. V. Martin. Blandt de, der blev smidt ud var malerdigteren og havfruemorderen Jørgen Nash, der blev smidt ud for at vise kunstneriske tendenser, og digteren Peter Laugesen, der blev smidt ud for at vise buddhistiske tendenser, eller noget i den retning. Det er (også) karakteristisk for avantgarden. Den opløses i ballade. Som Debord skrev i *In girum imus nocte et consumimur igni*, 1978, (gengivet i Avantgardemanifester s. 11): "Avantgarder eksisterer blot i kort tid, og det bedste, der kan ske med dem, er at have levet deres tid."

Og hvilken tid! Læs Avantgardemanifester og find ud af det. Gamle nørder får gensynsglæde og læser nye ting, aldrig før set på dansk. Nye læsere bør stå på her. Ingen lades uberørt. Efter Avantgardemanifester vil læserens kunstoplevelse aldrig være den samme.

[Historie-online.dk, den 19. februar 2019]

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/hvem-tegnede-husene-arkitektur-og-arkitekter-paa-langeland-1750-2010>)

SE RELATEREDE ARTIKLER